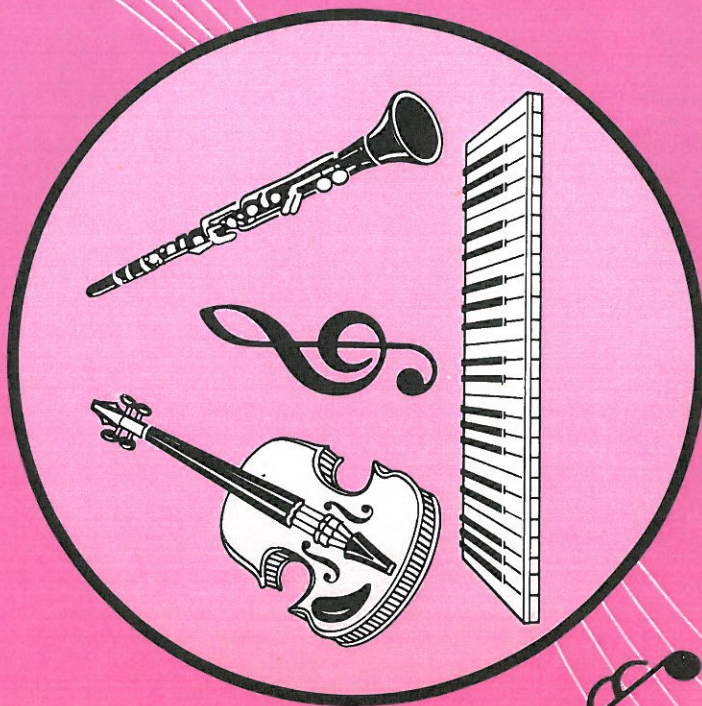
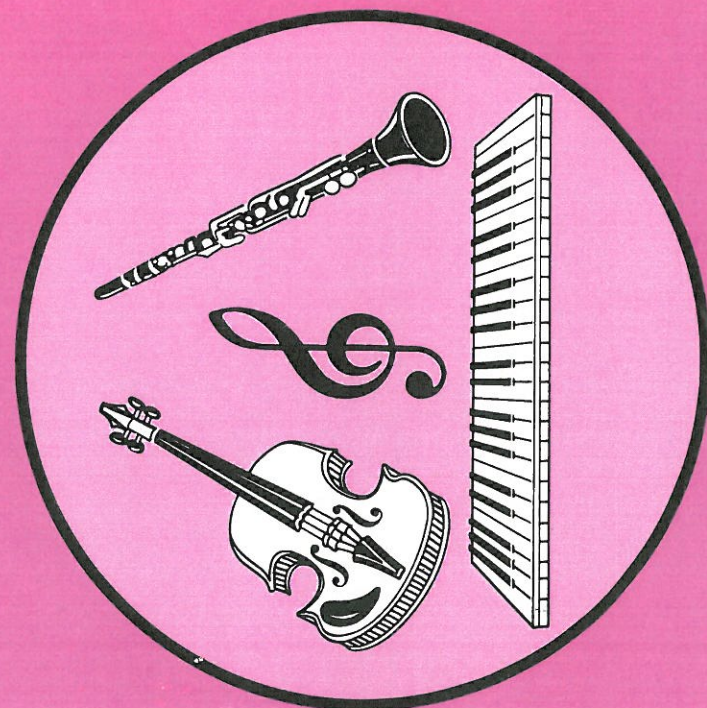

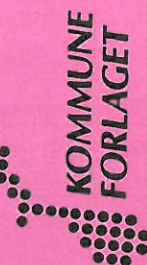
RAMMEPLAN

FOR KOMMUNALE MUSIKSKOLER

Postboks 1263 Vik
0111 Oslo 1

Ordretilf.: (02) 83 14 14

Kommunenes
Sentralforbund

Rundskriv Nr. 39/89

Vår ref.
OE - utredn
Ark. nr.
A3
Dato
15.6.89

Kommunene v/ skole- og kulturadministrasjonen
Fylkeskommunene v/ skolestaten (musikklinjene)
Institusjoner
Organisasjoner

RAMMEPLAN FOR KOMMUNALE MUSIKKSKOLER

RAMMEPLAN FOR KOMMUNALE MUSIKKSKOLER

Kommunenes Sentralforbund presenterer med dette en veiledende rammeplan for kommunale musikkskoler.

Vedlagte eksemplar er et prøvetrykk. Den endelige utgaven vil få en litt annen layout og foreligge ferdig fra trykkeriet innen skolestart til høsten.

Den foreliggende rammeplanen definerer musikkskolens innhold og virkefelt overfor

- kommunen, som skal ta avgjørelsen om å opprette kommunal musikkskole eller revurdere igangværende drift.
- musikkpedagogene, slik at disse får et ideologisk fundament for sin undervisning.
- utdanningsinstitusjonene for musikkpedagoger, slik at de kan innrette undervisningen best mulig mot brukerne.
- samfunnet for øvrig, slik at de menneskene musikkskolen skal betjene får god informasjon om hva musikkskole egentlig er, og hva som kan forventes av dette skoleslaget.

Ytterligere eksemplarer kan bestilles fra Kommuneforlaget. Benytt vedlagte bestillingskupong eller bestill heftet over tlf. (02) 83 14 14. Varenummer og pris framgår av kupongen.

Anne Marie Borgersen
Anne Marie Borgersen

Odd Eikemo
Odd Eikemo

Kommuneforlaget

Oslo1989

FORORD

Kommunenes Sentralforbund presenterer med dette en veiledende rammeplan for kommunale musikkskoler. Disse skolene organiseres noe ulikt fra sted til sted. På grunn av det nære samarbeidet som nå har utviklet seg mellom musikkskolen, det øvrige skoleverket og musikklivet i kommunene, ser vi nødvendigheten av å anbefale en felles plan om musikkskoleundervisning. Derved vil musikkskolene få definert sine konkrete oppgaver i dette samarbeidet.

Del I, den ideologiske delen av planen, har vært ute til høring i kommunene.

Del II, undervisningsdelen, bygger på del I og har vært forelagt et representativt antall av musikkskoler og utdanningsinstitusjoner for musikkpedagoger.

Undervisningsdelen har ikke gitt noen nivåbeskrivelse eller veiledende reprotoarlistre for de enkelte instrumentene. Sentralforbundet er kjent med at det allerede er satt i gang slikt arbeid.

De kommunale musikkskolene er allerede gjort til en betydelig del av opplæringsssystemet. Den foreliggende fagplanen definerer musikkskolens innhold og virkefelt overfor

- *kommunen*, som skal ta avgjørelsen om å opprette kommunal musikk-skole eller revurdere igangværende drift.
- *musikkpedagogene*, slik at disse får et ideologisk fundament for sin undervisning.
- *utdanningsinstitusjonene for musikk pedagoger*, slik at de kan innrette undervisningen best mulig mot brukerne.
- *samfunnet for øvrig*, slik at de menneskene musikkskolen skal betjene får god informasjon om hva musikkskole egentlig er, og hva som kan forventes av dette skoleslaget.

Oslo, april 1989

Jakob Eng

leder

© 1989 Kommunenes Sentralforbund og Kommuneforlaget AS

Omslag: Endreco, Oslo

Sats: Kommuneforlaget AS

Trykk: Engers Boktrykkeri, Otta

ISBN 82-7242-602-1

Kopiering uten tillatelse er forbudt.

INNHOOLD

DEL I - GENERELL DEL

KAPITTEL 1	MUSIKKSKOLEN I SAMFUNNET	8
	Innledning	8
	Samspill musikkole - lokalsamfunn	8
	Musikkolen - skoleverket	9
	Musikkolen - det lokale musikklivet	9
	Kjennskap til og kunnskap om musikklivet	10
	Medansvar for oppvekstmiljøet	10
	Musikkolen i lokalsamfunnet	10
	Musikkolen i kulturell sammenheng	10

KAPITTEL 2 MUSIKKSKOLENS FORMÅL OG OPPGAVER

	Innledning	11
	Formål	11
	Oppgaver	12

KAPITTEL 3 MUSIKKSKOLENS INNHOOLD

	Innledning	13
	Musikkopplæring for barn i førskolealder	13
	Instrumental-/vokalopplæring	14
	Tilbud til elever med spesielle behov	15
	Tilbud til funksjonshemmede	
	Tilbud til barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk	
	Samspill / kammermusikk	16
	Andre disipliner og musikkaktiviteter	16
	Tilbud innen forskjellige emner	
	Forkurs til høyere musikkutdanning	
	Musikk og bevegelse	
	Musikktilbud til lokalsamfunnet	17
	Samarbeid med barnehage, grunnskole, videregående skole og musikklivet	17
	Tverrfaglig kulturarbeid	18
	Konsserter og musikkinnslag i nærmiljøet	18

KAPITTEL 4 ARBEIDSMÅTER

	Innledning	20
	Læringsmiljø	20
	Lokale valg / lokale læreplaner	21
	Tilpasset opplæring	21
	Samspill / kammermusikk	21
	Seminarer	22
	Nivåprøver / diplomprøvespilling	22
	Samarbeid med grunnskolen	22
	Samarbeid med andre kommunale og fylkeskommunale institusjoner	23
	Samarbeid med det lokale musikklivet	23
	Regionalt samarbeid	23

KAPITTEL 5 ELEV, HJEM OG MUSIKKSKOLE

	Samarbeid mellom hjem og skole	25
	Inntak av nye elever	25
	Vurdering av elevene	26
	Foreldreråd	26

KAPITTEL 6: UNDERVISNINGSRUM OG UTSTYR

DEL II- UNDERVISNINGSDDEL

KAPITTEL 7 MUSIKK FOR FØRSKOLEBARN

	Innledning	30
	Mål	30
	Lærestoff og progresjon	30
	Arbeidsmåter	32
	Læremidler og utstyr	32
	Emner i undervisningen	33
	Vokalaktiviteter	
	Musikk og bevegelse	
	Lytting og opplevelse	
	Improvisasjon og skapende aktivitet	
	Musikk sammen med andre estetiske aktiviteter	
	Vår egen musikkultur	

KAPITTEL 8 INSTRUMENTAL-/VOKALOPPLÆRING

Innledning	36
Mål	37
Lærestoff og progresjon	38
Spesialisering	40
Arbeidsmåter	41
Elevenes valg	
Skapende aktivitet	
Jazz, pop og rock	
Organisering av undervisningen	
Spesielle hjelpemidler	43
Emner i forbindelse med instrumental- / vokalundervisningen	43
Hørelære	
Musikkteori	
Vokalaktiviteter	44
Blåseinstrumenter	45
Strykeinstrumenter	46
Slagverk	47
Akkordinstrumenter	48
El-instrumenter	49
Jazz, pop og rock	49
Folkemusikk	50

KAPITTEL 9 SAMSPILL OG KAMMERMUSIKK

Mål	52
Lærestoff	52
Progresjon	53
Arbeidsmåter	54

KAPITTEL 10 HØRELÆRE OG MUSIKKTEORI SOM EGET FAG

Mål	56
Lærestoff	56
Progresjon	58
Arbeidsmåter	58
Spesielle hjelpemidler	60

DEL I: GENERELL DEL

KAPITTEL 1

MUSIKKSKOLEN I SAMFUNNET

Innledning

Musikk har til alle tider vært en viktig del av menneskenes tilværelse. Musikalske ferdigheter og tradisjoner er en kilde til identitet og livsutfoldelse både for enkeltmennesker og samfunn.

Musikk er først og fremst et gode i seg selv, men interessen for musikk kan også gi positive ringvirkninger utover det rent musikalske. Kravet til konsentrasjon og disiplin gjør at arbeid med musikk kan virke oppdragende og generelt læringsfremmende.

I vår teknologiske tid omgis vi av musikk alle steder. Det er derfor ekstra viktig å utvikle en bevisst holdning til musikken.

Musikkskolen er en viktig del av musikkopplæringen i lokalsamfunnet. Musikkskolen bør være tilgjengelig for alle interesserte i kommunen. Derfor bør skolen ha tilstrekkelig kapasitet, og inntaket bør skje uten bruk av opp-
taksprøver.

I tillegg til å gi musikkopplæring fungerer musikkskolen også som et sosialt forebyggende tiltak for barn og unge.

Samspill musikkskole - lokalsamfunn

Det er vanlig at samfunnet trekker opp rammene for virksomheten til skoleverket gjennom lover og retningslinjer. Retningslinjene er samfunnets styringsinstrument og viser hvilke oppgaver samfunnet vil at skolen skal ha.

Det er viktig at et musikkopplæringsstilbud i en kommune bygger på en samordnet modell, der grunnskolen, musikkskolen og musikklivet samarbeider om oppgavene. På den måten kan en bedre utnytte de ressursene kommunen disponerer.

Musikkskolen - skoleverket

I tråd med de intensjonene Mønsterplanen for grunnskolen legger opp til i sin plan for musikkfaget, kan musikkskolen, når dette er ønskelig, gi råd og rettleiding i musikkfaglige spørsmål. Dette gjelder også førskolen og den videregående skolen. Slik faglig hjelp kan f.eks. gis ved samarbeid om lokale læreplaner og undervisningsopplegg, ved at musikkskolen tilbyr salg av lærertimer, eller i forbindelse med andre tiltak (skolekonserter, miljøtiltak). På denne måten kan musikkskolen være med å støtte opp under den obligatoriske musikkundervisningen, og musikkskolens elever og lærere kan være med å berike undervisningen i skoleverket.

Grunnskolens mønsterplan sier i kapittel 14, Fag- og timefordeling, bl.a.: "Som del av skolens liv bør det være plass til musikkgrupper, også grupper i regi av kommunal musikkskole. Skolen bør derfor ved timeplanleggingen legge forholdene til rette for gruppedannelse ut over klassegrensene etter behov".

Musikkskolen vil også kunne legge deler av sin virksomhet innenfor vanlig skoletid eller i utvidelse av skoledagen. Jfr. M-87, side 86 og side 256.

Musikkskolen - det lokale musikklivet

Musikkskolen bør være med å utvikle musikklivet i kommunen. Gjennom samarbeid med det lokale musikklivet bør en ta sikte på å gi et bredest mulig tilbud.

Det vil likevel ofte være nødvendig å prioritere, f.eks. ved at en velger å oppnå den ønskelige bredde innen et fagområde før en starter på et nytt. Det er under alle omstendigheter viktig å utarbeide planer for dette arbeidet.

Musikkskolen er medansvarlig for musikkopplæringen i kommunen og bør derfor kunne påta seg vokal- og instrumentalopplæring for det lokale musikklivet. Musikkskolen og musikklivet må samarbeide slik at det er samsvarende mellom opplæringen og de samspilltilbudene som finnes.

Kjennskap til og kunnskap om musikklivet

Det er viktig at musikkskolen gir elevene kunnskap om musikklivet slik at de blir kjent med hvilke tilbud som finnes i kommunen, i fylket og i landet. Det bør også orienteres om hvordan musikklivet er organisert og om de utdanningstilbudene som finnes.

Medansvar for oppvekstmiljøet

Musikkskolen vil være med å forme et godt oppvekstmiljø. Alle som har med musikkskolen å gjøre må arbeide for at musikkskolen markerer seg på en slik måte i lokalmiljøet at barn og unge får lyst til å være med på kulturaktiviteter.

Musikkskolen i lokalsamfunnet

Musikkskolen bør være åpen for medvirkning ved ulike arrangement i organisasjoner, foreninger, institusjoner eller ved andre tilstelling. En musikk-skole som driver utadrettet virksomhet vil lettere oppleves som en naturlig del av lokalmiljøet.

Musikkskolen i kulturell sammenheng

Et rikt og aktivt lokalt kulturliv fremmer trivsel og kontakt og er med på å bygge opp et bedre samfunn. Selv om musikkskolen først og fremst er en undervisningsinstitusjon, er den også en kulturfaktor på linje med andre kulturtiltak i kommunen.

KAPITTEL 2 MUSIKKSKOLENS FORMÅL OG OPPGAVER

Innledning

Med musikkskole menes et offentlig undervisningstilbud i musikk til alle interesserte barn, unge og voksne i en kommune. Dette tilbudet kommer i tillegg til musikkundervisningen i det obligatoriske skoleverket.

Det grunnleggende syn i musikkskolen må være at alle elever har rett til å få musikkopplæring i samsvar med de evner og forutsetninger de har. Undervisningen må ta utgangspunkt i at alle mennesker har behov for å gi uttrykk for følelser, tanker og fantasier gjennom musikk.

Musikkskolen må derfor legge forholdene til rette slik at musikk og arbeid med musikk får fremme personlig vekst og utvikling hos elevene og bli en meningsfylt del av deres liv. Musikkskolens formål og oppgaver bygger på disse forutsetningene.

Undervisningen i musikkskolen vil kunne prege elevenes holdninger til musikk resten av livet. Det er derfor viktig at elevene får en tilpasset opplæring i trygge omgivelser.

Trygghet er en viktig forutsetning for all læring. Skolen må derfor legge vekt på at elevene føler seg trygge i forhold til medelever, lærere og hjemmet. Jfr. Læringsmiljøet side 13.

Formål

Musikkskolen har som formål:

- å utvikle elevenes musikalske og skapende evner og fremme elevenes forståelse og opplevelse av musikk som allmennmenneskelig og kunstnerisk uttrykksform

- å utvikle elevenes instrumentale/vokale ferdigheter etter den enkeltes forutsetninger, slik at de kan få en meningsfull og stimulerende fritidsaktivitet og et godt grunnlag for en senere yrkesutdanning i musikk
- å skape aktive lyttere som er i stand til å vurdere og velge innenfor det mangfold av musikktilbud som finnes i samfunnet
- å være en ressurs for det øvrige skoleverket og musikklivet i arbeidet for å oppnå best mulig opplæring og å fremme forståelse og interesse for musikk i lokalmiljøet.

Oppgaver

Musikk skolens formål kan oppnås ved:

- å støtte og styrke førskolebarns mulighet for musikalisk utvikling og modning
- å gi undervisning innen et vidt spekter hvor både bredde og kvalitet blir ivaretatt
- å tilby gode muligheter for samspill/kammermusikk
- å forberede elever til høyere musikkutdanning og annen yrkesmessig utdanning der musikk utgjør en vesentlig del
- å støtte grunnskolens obligatoriske musikkundervisning og å bidra til å styrke musikkopplæringen i den videregående skole
- å gi støtte til andre institusjoner/skoler der musikkaktiviteter blir brukt som et ledd i elevenes utvikling
- å medvirke aktivt til at elevene deltar i musikklivet i lokalmiljøet
- å støtte og styrke musikkopplæringen i det lokale musikklivet
- å søke best mulig samarbeid med institusjoner og organisasjoner innen kunst- og kulturområdet.

KAPITTEL 3 MUSIKKSKOLENS INNHOLD

Innledning

I prinsippet bør alle i hele landet få et likeverdig musikk skoletilbud, uavhengig av bosted og egen økonomi. For enkelte elevgrupper bør det kunne settes i verk spesielle tiltak, f.eks. for elever med en annen kulturbakgrunn, for funksjonshemmede elever eller for elever med spesielle forutsetninger for musikk.

All kommunal musikkopplæring bør samordnes til en felles helhet. I en samordnet kommunal musikkopplæring må musikk skolen, grunnskolen og det lokale musikklivet ha sine klart definerte oppgaver. En sterk faglig koordinering sikrer en gjennomført og enhetlig musikkopplæring i kommunen. Musikk skolen er en faglig ressurs der et bredt undervinnings- og musikktilbud til lokalsamfunnet står sentralt.

Musikk skolens undervisningstilbud kan deles inn i følgende hovedgrupper:

- musikkopplæring for barn i førskolealder
- instrumental-/vokalopplæring for elever i alle aldersgrupper
- tilbud til funksjonshemmede
- tilbud til elever med spesielle forutsetninger for musikk
- samspill/kammermusikk
- andre disipliner og musikkaktiviteter

Musikkopplæring for barn i førskolealder

Hensikten med denne undervisningen er å gi elevene den første grunnleggende innføring i musikk og å skape et godt grunnlag for senere vokal- eller instrumentalopplæring. Den vil også være et godt grunnlag for andre

aktiviteter som f.eks. dans, rytmegrupper eller musikkteater. Gjennom sang, lek, lytting, spill og bevegelse vil elevene oppleve musikkens elementer, og de blir fortrolige med viktige grunnbegreper. Undervisningen må sikte mot å stimulere elevenes fantasi og uttrykksevne, og oppøve gehør og konsentrasjon gjennom bevisst lytting. Undervisningen vil styrke elevenes musikkalske utvikling og modning.

Den kan foregå helt i musikkskolens regi, i form av musikkbarnehage eller i samarbeid med kommunens barnehager eller grunnskolen.

Instrumental-/vokalopplæring

Dette er en hovedoppgave for musikkskolen. Undervisningstilbudet bør være så bredt som mulig, med tilbud innenfor de instrumentgrupper og generer det er mulig å skaffe kvalifiserte lærere til.

Undervisningen må tilstrebe å gi elevene best mulig instrumentale og vokale ferdigheter og utvikle evnen til å forstå og tolke ulike notebilder. For størst mulig bredde og allsidig musikkalsk utvikling, bør flere emner integreres fra første stund.

Gehørspill og improvisasjon bør være en integrert del av begynnerundervisningen. En kombinasjon mellom gehørspill, notespill, improvisasjon og sang vil trene elevene i å "høre" hvordan det klinger. Spillet blir dermed mer styrt av "øret" og ikke bare mekanisk kobling mellom note og instrument.

Ved hjelp av sang vil elevene kunne få en naturlig følelse for fraser og nyanser i musikken.

I en videregående instrumental-/vokalopplæring er det naturlig at gehørspill og improvisasjon blir gitt som egne undervisningstilbud.

Gehørtrening, musikkteori, stilkunnskap og musikkhistorie bør være en integrert del av all instrumental-/vokalopplæring og ta utgangspunkt i det repertoar elevene arbeider med.

Ved å styrke gehøret og utvikle musikkalsk fantasi og forestillingsevne, vil elevene få et nært forhold til instrumentet og dets muligheter. Dette gir trygghet.

het under framføringen og større frihet innen ulike musikkgenrer enn om undervisningen bare konsentreres om spill etter noter.

Tilbud til elever med spesielle behov

Tilbud til funksjonshemmede

Med utgangspunkt i at alle har rett til opplæring i samsvar med de evnene og forutsetningene de har, må musikkskolen også kunne gi tilpasset undervisning til funksjonshemmede. Det skilles i denne sammenheng mellom transdisjonell undervisning for funksjonshemmede og musikkterapeutiske metoder.

Funksjonshemmede elever har rett til opplæring etter de samme retningslinjene som gjelder for andre elever ved musikkskolen. Innhold og undervisningsmetoder krever imidlertid spesiell omtanke. Lærestoff, instrumentvalg og arbeidstempo må avpasses arten og graden av elevens funksjonshemming.

Musikkterapi er en metode innen spesialundervisning og klinisk terapi. Et pedagogisk musikkterapi-tilbud i musikkskolene vil innebære tilpasset instrumental-/vokalopplæring med hovedvekt på samspill, improvisasjon og generell musikkkunnskap. Opplæringen har som målsetting å utvikle elevenes totale ressurser med musikk som hjelpemiddel.

Dersom musikkskolen vil tilby musikkterapi, må det tilsettes kvalifisert musikkterapeut, da denne gjennom sin utdanning har tilegnet seg psykologisk, nevrofysiologisk og spesialpedagogisk innsikt.

Tilbud til barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk

Musikkskolene må også ha ansvaret for å gi tilpasset undervisning også til barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk. Denne elevgruppen har behov for mer undervisning enn det som er normalt i musikkskolen, og undervisningen må ivaretas av høyt kvalifiserte lærere og foregå i et faglig

inspirerende miljø. Undervisningen må gis i regi av musikk-skolen, men lokale, regionale og sentrale samarbeidstiltak kan være nødvendig for å kunne imøtekomme disse elevenes behov for undervisning.

Samspill/kammermusikk

Samspill/kammermusikk bør være en naturlig del av instrumental- og vokalkalopplæringen i musikk-skolen. Flest mulig av skolens elever bør være med i samspillgrupper, og det er viktig at også elever på klaver, orgel o.l. blir med i slike aktiviteter.

Pedagogisk er denne aktiviteten av stor betydning for elevenes musikalske utvikling. De krav som stilles i samspill vil kunne utvikle elevenes intonasjon, gehør, rytme, klang og dynamikk, og virke motiverende for den individuelle øvingen.

Kunstnerisk vil elevene kunne utvikle sin musikalske bevissthet på en helt annen måte enn om de utelukkende får sin ukentlige undervisningstime.

Sosialt sett står samspill og kammermusikk i en særstilling. Aktiviteten gir elevene følelse av fellesskap og kontakt, evnen til samarbeid utvikles og ansvarsfølelse og identitet styrkes.

Kulturpolitisk har samspill og kammermusikk betydning ved å forberede elevene til aktiv deltakelse i musikk-livet. Denne aktiviteten er også en viktig del av musikk-skolens eget liv og er ikke minst viktig for skolens anseelse utad.

Andre disipliner og musikkaktiviteter

Tilbud innen forskjellige emner

Musikk-skolen bør kunne gi undervisningstilbud innen flere emner. Tilbudene kan gis som elementær opplæring eller som fordypning for spesielt interesserte, og undervisningstilbudene bør gis til alle interesserte i kommunen. Aktuelle emner kan være: musikk-teori, gehør-trening, improvi-

sasjon, musikk-historie og stilkunnskap, besifringsspill, arrangering og komposisjon eller musikk-orientering av forskjellige slag.

Denne undervisningen bør kunne ordnes som klasseundervisning.

Forkurs til høyere musikkutdanning

Forkurs for opptak til høyere musikkutdanning bør tilbys elever som tar sikte på yrkesutdanning innen musikk. Ved at musikk-skolen har slike tilbud, vil ungdom fra hele landet i større grad enn hittil kunne konkurrere på lik linje om plassene i høyere musikkutdanning. Et samarbeid musikk-skolene imellom og med utdanningsinstitusjonene vil være nødvendig når det skal utarbeides planer for slike undervisningstilbud.

Musikk og bevegelse

Dans og bevegelse er estetiske uttrykksformer som henger uløselig sammen med musikk. Det vil derfor være naturlig at musikk-skolen også gir undervisningstilbud innenfor dette feltet.

Musikktilbud til lokalsamfunnet

Dette kan være:

- Samarbeid med barnehager, grunnskole, videregående skole og musikk-livet.
- Tverrfaglig kulturarbeid.
- Konserter og musikkinnslag i nærmiljøet.

Samarbeid med barnehage, grunnskole, videregående skole og musikk-livet

Musikk-skolen kan være en ressurs i tilretteleggingen av musikkaktiviteter i kommunale barnehager. Musikkspill og konserter kan være aktuelle eksem-

pler på slike aktiviteter. Organisatorisk samarbeid om musikk skolens musikkbarnehagetilbud kan også være en naturlig oppgave i mange kommuner.

Mønsterplanen for grunnskolen forutsetter et utstrakt samarbeid mellom grunnskolen og den kommunale musikk skolen med sikte på faglig styrking av grunnskolen musikkopplæring. Aktuelle samarbeidsområder kan være: fagveiledning, to-lærerordninger, valgfag, samspill og skolekonserter.

Musikk skolen kan gjennom forskjellige samarbeidsformer støtte musikkopplæringen i den videregående skolen. Dette kan gjøres i form av valgfagundervisning, lærersamarbeid, samspillaktiviteter og konserter.

Også for det lokale musikk livet bør musikk skolen kunne være en faglig serviceinstitusjon med tilbud om instruksjon, rettleiding og undervisning.

Tverrfaglig kulturarbeid

Ulike kunst- og kulturformer kan utfylle og berike hverandre. Musikk skolen må finne sin plass som en del av kommunens samlede kulturtilbud og samarbeide med andre institusjoner og personer om å legge til rette et rikt og variert kulturmiljø for alle kommunens innbyggere.

Konserter og musikkinnslag i nærmiljøet

Konserter og musikkinnslag har en viktig funksjon i musikk skolen, i et musikkmiljø og i et samfunn. Musikk skolen må sørge for at elevene får trening i konsertering allerede fra det første undervisningsåret. Denne konserteringen må foregå i et trygt og ikke altfor stort konsertmiljø. Konserten må være en positiv opplevelse for eleven, og dette setter krav til læreren og stoffet som skal framføres.

Etter hvert vil elevene oppleve musikalsk kommunikasjon i konserten, kommunikasjon mellom utøverne, og kommunikasjon mellom utøver og lytter. Gjennom slike erfaringer kan elevene gi konsertene større bredde og kvalitet.

Elevene må få opplæring i det å være aktive lyttere. Dette kan gjøres ved at de lytter til andre elever, lærere eller andre musikere som besøker skolen. Musikk skolen bør også ha et særlig ansvar for at elevene får oppleve offentlige konserter. Dette kan regnes som en del av skolens undervisningstilbud.

Musikk skolen bør planlegge og gjennomføre elevkonserter gjennom hele skoleåret slik at konsertene blir en del av undervisningen. Noen av konsertene bør legges utenom musikk skolens eget miljø. Det kan for eksempel være enkle konserter på aldershjem, sykehus, i barnehager eller på andre skoler.

Musikk skolen må også medvirke til at elever tar aktivt del i musikkinnslag ved forskjellige arrangementer i lokalmiljøet.

Musikk skolens lærere er en ressurs i nærmiljøet. En utøvende virksomhet bør være en del av deres arbeidsoppgaver i musikk skolen. For musikk skoleelevene vil det være verdifullt å få oppleve lærerne som utøvere og musikalske forbilder. For lærerne vil utøvende virksomhet bety faglig utvikling og fornyelse.

KAPITTEL 4

ARBEIDSMÅTER

Innledning

Ved en musikskole som skal være et tilbud til alle, er det viktig og nødvendig at lærerne deltar aktivt for å skape best mulig faglig miljø. Dette krever et godt samarbeid mellom lærerne når det gjelder planlegging og undervisning.

Enhver form for undervisning må samordnes i størst mulig grad, slik at skolen alltid oppfattes som en enhet både av elever, lærere og foresatte.

For å oppnå dette må årsplanleggingen koordineres nøye, både med hensyn til tilbudet til den enkelte elev, samarbeidet mellom lærerne og ikke minst i forhold til musikkskolens overordnede målsetting. Planene kan legges i samarbeid med grunnskolen og det lokale musikklivet.

Læringsmiljø

Den undervisningen og det læringsmiljøet elevene møter i musikkskolen vil være med på å forme deres holdning til musikk for resten av livet. I denne sammenhengen er det nødvendig at undervisningen foregår i en atmosfære av trygghet og trivsel. Derfor er det viktig å ta vare på de verdier som ligger i selve læringsprosessen, der utvikling av fantasi og skapende evner, samholdighet og ansvarsfølelse blir ivaretatt.

Et særtrekk for musikkskolen er at læreren ser elevene forholdsvis sjelden. Hovedtyngden av læringen må derfor skje mellom timene. For å sikre en positiv læringsprosess er det viktig at læreren sørger for å gi elevene

- passende stoff å arbeide med
- gode arbeidsvaner
- motivering for arbeidet.

Skal musikkskolen være et reelt tilbud til alle, er det viktig at elevene ikke har for lang reise til undervisningen. Samtidig er det også av stor betydning at det skapes et godt skolemiljø på undervisningsstedene – både for lærer og elev. Disse to hensyn må vurderes opp mot hverandre når undervisningen skal organiseres.

Musikkskolen vil også kunne legge deler av sin virksomhet innenfor vanlig skoletid eller utvidet skoledag.

Lokale valg / lokale læreplaner

Det bør være mulighet for å utforme musikkskolen etter lokale behov. Det kan da bli aktuelt å lage lokale læreplaner og gjøre lokale valg.

I tillegg må det være rom for forskjellige former for utviklingsarbeid. Slikt arbeid kan forekomme i forbindelse med utprøving av nye/egne læreverk eller metoder, forskjellige former for samarbeid, arbeidsmiljøet ved skolen m.v.

Tilpasset opplæring

Tilpasset opplæring krever tilpasset lærestoff og metode uifra den enkelte elevs evner og anlegg.

Valget av riktig lærestoff er viktig for å oppnå et individuelt tilpasset opplegg. Utvalget av lærestoff må være så godt som mulig, og samtidig være slik at det skaper sammenheng i progresjon og utvikling for eleven.

Musikkskolen må til enhver tid vurdere hvilken undervisningsform - gruppeundervisning eller enkeltundervisning - som er mest hensiktsmessig i forhold til elevene og i forhold til skolens målsetting.

Samspill/kammermusikk

Samspill har stor betydning for elevenes utvikling og for miljøet i musikkskolen. Dessuten virker samspill motiverende og bidrar til at elevene trives

og fortsetter å spille. Det er derfor viktig at en utnytter mulighetene for samspill på tvers av faste grupper, noe som gir en ekstra inspirasjon for elevene.

For noen skoler kan det være nødvendig å opprette faste, større ensembler som kor, korps eller orkester. I de fleste tilfeller vil det likevel være mer naturlig at slik virksomhet legges til grunnskolen eller drives i regi av musikklivet/foreldreforeninger, eventuelt med faglig assistanse fra musikk-skolen.

Seminarer

Seminarer kan være en svært motiverende arbeidsform, der elevene kan oppleve at felles øving over et lengre tidsrom forsterker følelsen av å få noe til på sitt eget instrument. I tillegg vil de også oppleve sosialt samhold. For å kunne utnytte felles ressurser mest mulig effektivt, kan det ofte være en fordel å arrangere seminar sammen med andre musikkskoler der hvor dette er praktisk mulig.

Nivåprøver/diplomprøvespilling

Dersom det lokalt er ønskelig å arrangere nivåprøver eller diplomprøvespilling, må dette være frivillig for elevene. Innføring av prøvene må gjøres i samråd med skolens rådsorgan, og de må ikke virke ekskluderende.

Samarbeid med grunnskolen

Slikt samarbeid kan være:

- felles bruk av rom og utstyr
- medvirkning på skolekonserter, foreldremøter o.l. Både lærere og elever i musikkskolen kan delta i slike sammenhenger
- samarbeid om lokale læreplaner og undervisningsopplegg, og om organisering av musikkskolevirksomheten innenfor skoledagen

- felles kurs- og planleggingsdager.

Musikkskolen kan i tillegg selge lærertimer til grunnskolen til

- vanlige musikktimer
- to-lærerordning
- spesielle prosjekter.

Samarbeid med andre kommunale og fylkeskommunale institusjoner

Musikkskolen bør se som en av sine oppgaver å delta ved offentlige tilstelninger i kommunen, så som møter, kulturkvelder, amatørteatervirksomhet, utstillinger m.v., samt å arrangere konserter på helse- og sosialinstitusjonene.

Samarbeid med det lokale musikklivet

Lærere ved den kommunale musikkskolen vil også kunne være ressurspersoner for musikklivet i kommunen. Ved en samordning vil en kunne utnytte de faglige ressursene mer effektivt, samtidig som det lettere kan bygges opp stillinger for musikkfaglig arbeidskraft i kommunen.

Regionalt samarbeid

For mange musikkskoler vil det være naturlig å samarbeide over kommunegrensene. Dette kan gjelde

- lærersamarbeid
- prosjektsamarbeid
- kurs og seminarer.

I enkelte tilfeller kan det være mest naturlig å opprette en interkommunal musikkskole.

Interkommunalt samarbeid vil være særlig aktuelt i forbindelse med videregående musikkopplæringstiltak for elever med spesielle forutsetninger for musikk. Ved regionale samarbeidstiltak bør det tas hensyn til at elevenes reisetid ikke blir urimelig lang.

KAPITTEL 5

ELEV, HJEM OG MUSIKSKOLE

Samarbeid mellom hjem og skole

Kontakten mellom hjem og skole må være den aller beste helt fra første stund av. Dersom en elev på et eller annet tidspunkt mister lysten til å spille, er det viktig at forholdet mellom musikkskolen og hjemmet er så godt at eleven fra begge hold kan få den nødvendige støtte og oppmuntring til eventuelt å komme gjennom vanskene.

Skolen bør tidlig i skoleåret informere elevene og deres foresatte om opplegget i musikkskolen, og opplegget for de enkelte fag. Dessuten må det opplyses om hvilke krav som blir stilt til eleven med hensyn til egenøving, samspill, konserter m.v.

Både musikkskolen og de foresatte må motivere elevene til aktiv musisering i og utenfor hjemmet. Elevene bør også oppmuntres til å oppsøke offentlige konserter i lokalmiljøet.

Musikkskolen bør gi råd ved valg av instrument. Det må tas hensyn til hvilke tilbud musikkskolen kan gi og hvilke instrumenttype eller -typer som vil passe for eleven.

Inntak av nye elever

Musikkskolen er i prinsippet åpen for alle som omfattes av dette tilbudet. Når en elev søker om plass ved skolen er det fordi vedkommende har lyst til å lære å spille. Denne lysten må tas godt vare på og stimuleres under hele elevtiden.

Det første møtet med musikkskolen må være positivt. Eleven må få nødvendig tid til å utvikle sine musikalske evner og anlegg.

Når en elev har fått tildelt en plass ved musikkskolen, bør han ha rett til denne plassen så lenge han selv ønsker det og gjør seg nytte av tilbudet.

Vurdering av elevene

Gjennom hele undervisningstiden gjennomfører læreren en sammenhengende vurdering av elevene sine.

Disse vurderingene bør bygge på de forutsetningene elevene har, og må være grunnlag for lærerens videre valg av lærestoff, metode m.v.

Informasjon både til eleven og vedkommendes foresatte om hvordan eleven utvikler seg, er viktig for videre motivasjon og innsats. Slik informasjon kan gis muntlig. Musikkskolen kan i tillegg gi skriftlig vurdering en gang om året.

Vurderingen kan inneholde opplysninger om elevenes utvikling, framgang, trivsel og arbeidsinnsats. Videre kan vurderingen ha opplysninger om elevenes ferdigheter på instrumentet, om den generelle interessen til elevene, om framnøte og om hjemmearbeid.

Foreldreråd

Det vil være naturlig at det opprettes foreldreråd ved musikkskolen. Foreldrerådet bør særlig arbeide med tiltak og oppgaver som kommer store elevgrupper eller hele musikkskolen til gode. Det kan f.eks. være tiltak som stimulerer miljøet i musikkskolen, opplegg i forbindelse med konserter, felles sosiale tiltak m.v.

KAPITTEL 6 UNDERVISINGSROM OG UTSTYR

Musikkskolen må disponere de rom og det utstyr som er nødvendig for å gjennomføre undervisningen. Når det gjelder undervisningslokalene må det tas hensyn til akustiske forhold, nødvendige krav til oppvarming, lys, renhold, ventilasjon og isolasjon.

På alle undervisningsstedene må det være tilgang på toalett og telefon.

Når nye skoleanlegg skal planlegges, bør det tas hensyn til flerbuk av lokalene. Man bør f.eks. tilgodese rombehovene til musikkskolen og det lokale musikklivet.

Musikkskolen må også kunne disponere nødvendig undervisningsutstyr. Instrumenter, notemateriell, diverse rekvisita, hjelpeinstrumenter, lydanlegg, kopieringsutstyr m.v. bør være lett tilgjengelig.

Skolen bør selv eie eller disponere alle de instrumentene det gis undervisning i. I tillegg bør skolen også ha et rimelig lager av instrumenter i små størrelser for utlån til elevene.

Anskaffelse av utstyr kan skje i samarbeid med andre i kommunen.

Musikkskolens lærere bør ha tilgang til et godt utbygd lærerbibliotek.

DEL II - UNDERVISNINGSDDEL

KAPITTEL 7

MUSIKK FOR FØRSKOLEBARN

Innledning

Musikk skolens undervisningstilbud forutsetter at alle mennesker har behov for musikk til å gi uttrykk for tanker, følelser og fantasier. Musikk utvikler barns allsidige personlighet og gjennom felles musisering kan det skapes gode opplevelser av fellesskap og trivsel. Den musikalske utrustningen kan variere fra individ til individ, men det er av stor betydning at de musikalske evnene blir pleiet og stimulert fra et tidligst mulig tidspunkt. På den måten kan tilsynelatende beskjedne musikalske forutsetninger utvikles til å bli et solid fundament for senere musikkaktiviteter.

Mål

Musikkundervisningen for førskolebarn skal ta sikte på:

- å gi førskolebarn et positivt og åpent forhold til musikk
- å skape musikkglede og musikkforståelse, samt utvikle musikalsk opplevelsesevne
- å stimulere til musikalsk skapende virksomhet
- å gi erfaringer med musikkens elementer og hvordan disse fungerer
- å bidra til å utvikle barnet emosjonelt, intellektuelt, motorisk og sosialt
- å legge et godt grunnlag for senere musikkopplæring i grunnskole, musikk skole og musikk liv.

Lærestoff og progresjon

Musikkundervisningen må ta utgangspunkt i barnas egne forutsetninger. I løpet av førskolealderen utvikler barn seg mye både intellektuelt og moto-

risk. Utviklingstempoet er ulikt fra individ til individ. Lærestoffet må derfor tilpasses barnas utviklingsnivå, samtidig som valg av aktiviteter gir en rimelig mulighet til individualisering.

Det er viktig i læringsprosessen å ha et vidt spekter av aktiviteter å variere innlæringen med.

Læringen må basere seg på elevenes egne erfaringer, som i sin tur kan inspirere til egenaktivitet.

Med bakgrunn i undervisningens mål, vil stimulering til skapende aktivitet stå sentralt.

I vår tids mediasituasjon, som fører til at mange barn bruker mye tid på å konsumere ferdigprodusert musikk, er det spesielt viktig å stimulere dem til å videreføre de impulsene de mottar til egne vokale og instrumentale aktiviteter.

Undervisningen bør legge forholdene til rette for en helhetlig musikkopplevelse, som gir mulighet for en bred forståelse av hva musikk er og hva musikk kan uttrykke. Lærestoffet på førskoletrinnet bør derfor spenne over alle de musikalske grunnelementene, så som: tonehøyde, klangfarge, dynamikk, harmoni og rytme. Sang og bevegelse vil være særlig sentrale læringsaktiviteter rundt disse grunnelementene. Der det er naturlig, er det viktig å knytte forbindelseslinjer til beslektede kunst-/uttrykksformer, eller uttrykksformer som egner seg godt i kombinasjon med musikk.

Allerede i førskolealderen opplever barn det mangfold av musikk som omgir og påvirker oss. Det er viktig at musikkundervisningen allerede her kan hjelpe barna til å orientere seg i den lydverden som dagens musikkultur er en del av. Samtidig er det også viktig å bruke musikk fra tidligere tider og andre kulturer i undervisningen.

Lærestoffets sammensetning og omfang vil ha nær sammenheng med hvordan førskoleaktivitetene er organisert; om tilbudet gis i form av egne musikkbarnehager, eller som en integrert del av et mer omfattende førskole-/barnehagetilbud, og hvilken tidsramme og gruppestørrelse som legges til grunn. Der undervisningen integreres i andre førskoletilbud/barne-

hager, stilles det spesielle krav til samarbeid blant lærerne, ved at musikktilbudet må gå inn som en naturlig del av totaltilbudet.

Arbeidsmåter

Det må være et overordnet prinsipp at uansett arbeidsmetode skal barna aktiviseres ut fra sine forutsetninger.

Barn med spesielle behov krever spesielt tilrettelagt undervisning, i enkelte tilfeller også en egen elevassistent. Disse barna vil i en gruppesituasjon kunne gli naturlig inn i miljøet, og være med å skape utbytterike samværssituasjoner, både faglig og sosialt.

Gjennom ulike læringsaktiviteter skal barna stifte bekjentskap med forskjellige musikalske uttrykksformer. De kan eksperimentere med stemmen, instrumenter, sin egen kropp og ulike former for bevegelse.

Førskolebarn har varierende evne til å holde konsentrasjonen i mer organiserte lærings situasjoner. Dette gjør det spesielt viktig å etterstrebe variasjon i undervisningen.

I sammenheng med musikkundervisningen er det både ønskelig og mulig å arbeide med uttrykksformer som drama, dans og forming.

Dersom musikktilbudet integreres i et mer omfattende førskoletilbud, vil forholdene ligge særlig godt til rette for å bruke ulike kunst- og uttrykksformer.

Rammebetingelsene vil også ha betydning for valg av arbeidsformene, så som gruppestørrelse, leksjonslengde, disponible læremidler samt undervisningsrommets beskaffenhet.

Læremidler og utstyr

Det er viktig at musikkskolen disponerer rom med plass til bevegelse, og med lett tilgang til hjelpemidler og utstyr. Orff-instrumentariet bør være godt utbygd, ha god kvalitet og inneholde f.eks.:

- 1 par claves (rytmepinner) til hvert barn
- 4 stk. triangler
- 2 stk. håndtrommer
- 2 stk. bjellekranser
- 1 par cymbaler
- 2 stk. tamburin
- 1 stk. treblokk
- 1 stk. kastagnetter
- 2 stk. maracas
- 1 stk. rørtromme
- 1 stk. altxylofon
- 1 stk. almetallofon
- 2 stk. sopranklokkespill
- 1 sett celestastaver (c' - d'')
- diverse køller

Dessuten bør det finnes piano, avspillingsutstyr, sang- og lære bøker og nødvendig billedmaterie ll. Jfr. Generell del, kap. 6.

Emner i undervisningen

Vokalaktiviteter

Sangstemmen vil være det første "instrumentet" vi tar i bruk når vi bevisst går inn for å utvikle barns musikalitet gjennom organisert undervisning. I en førskolegruppe bør vokalaktiviteter, så som sang, lek og eksperimentering med stemmen være en vesentlig del av en musikktime. Alle musikkens grunnelementer, i tillegg til melodisk og rytmisk gehør, kan utvikles og trenes ved bruk av stemmen.

Med utgangspunkt i barnas språk brukes ordrytmer som grunnlag for rytmeforståelse.

Sangrepertoaret må være variert og inneholde stoff som også kan lekes, spilles, danses eller dramatiseres.

Toneleiet bør varieres og toneomfanget gradvis utvikles. Dette gjøres bl.a. ved å lage melodier til rim og regler, og ved å utnytte barnas egen spontane sang.

Tradisjonelle sanger, folkeviser og vuggeviser samt sanger fra andre kulturer er også velegnet undervisningsstoff.

Musikk og bevegelse

Kroppsbevegelse kan uttrykke både rytme, toneomfang, tonehøyde, musikk-karakter og innhold. Barns spontanbevegelse til musikk bør stimuleres og utvikles.

Aktivitetene kan ha form av mer organiserte bevegelser, som f.eks. fingerleker, sangleker eller mer frie bevegelser der barna lærer bevegelse ved å eksperimentere selv. I den frie bevegelsen må barna først få noen gitte rammer å bevege seg etter. Ut fra bevegelsen gis det nye oppgaver og stimuleres til videre bevegelse og derved erfaringer med å bruke kroppen som uttryksmiddel.

Lytting og opplevelse

Det er viktig å gjøre barn til bevisste lyttere. Gjennom aktiv lyttetrening oppøves evnen til å orientere seg i de lydbildene som er omkring dem.

Utforskning av lyd og lydforming bør være en del av undervisningen. Gjennom slik aktivitet vil barna få en bevisst opplevelse av vår lydverden. Lydforming vil fremme deres kreative evner og lytteaktivitet, og de får trening i aktiv musisering og i sosial innordning og samspill.

Musikkopplevelse bør være en naturlig og selvfølgelig del i undervisningen på førskoletrinnet. Størst verdi vil selvsagt levende musikk ha, men i de fleste tilfeller vil avspilling av ferdiginnspilt musikk være det eneste mulige.

Improvisasjon og skapende aktiviteter

Når læringsaktiviteter planlegges, bør dette gjøres med tanke på å gi barna muligheter til å uttrykke seg gjennom sin egen musikk. Dette kan være både vokal og instrumental improvisasjon samt bevegelsesimprovisasjon. Når det benyttes instrumenter er det viktig at disse er enkle å betjene. Videre er det ofte en fordel at melodi-instrumentene som benyttes egner seg til pentaton musikk. (F.eks. stavspill).

Musikk sammen med andre estetiske aktiviteter

I arbeidet med musikk vil det ofte være naturlig å trekke inn uttrykksformer som drama, dans og forming.

Vår egen musikkultur

All musikkundervisning har et ansvar både overfor vår tids musikkultur så vel som overfor musikkarven fra tidligere tider. Det er viktig at utvelgningen og organiseringen av lærestoffet innen de ulike hovedemnene tar nødvendig hensyn til disse forholdene, f.eks. ved valg av sangrepertoar og musikkliteratur.

KAPITTEL 8

INSTRUMENTAL- / VOKALOPPLÆRING

Innledning

Musikk og arbeid med musikk skal bidra til å fremme personlig vekst og utvikling hos elevene.

Instrumental- /vokalopplæringen i musikkskolen er en viktig del i dette arbeidet, og den må derfor være variert, allsidig og individrettet.

Barn og unge kan ha forskjellig utgangspunkt for å søke instrumental-/vokalopplæring gjennom musikkskolen. Fordi utgangspunktet er forskjellig er det viktig at musikkskolen tar tilstrekkelig hensyn til den enkelte elevs ønsker, behov og forutsetninger. Den forventning eleven har må tas vare på. Gjennom "lek" og eksperimentering med instrumentet må elevens skapende evner, musikkforståelse og musikkunnskap få utvikles.

I musikkskolen bør elevens interesse være utslagsgivende for valg av instrument. På tross av dette kan det iblant være nødvendig at læreren gir råd om å starte opp på et annet instrument enn det eleven primært ønsker.

Avgjørende i denne sammenhengen er elevens fysiske forutsetninger. Det bør være et siktemål at eleven skal starte på et instrument der forutsetningene for å lykkes er best mulige.

Det må til enhver tid legges vekt på at instrumentet er et redskap eleven har til å uttrykke seg på.

Elevene bør eie eller disponere eget instrument.

En musikkskolelærer vil gjennom egen utdanning og erfaring være godt kjent med den undervisningstradisjonen som musikkskolens undervisning springer ut av. Det er også viktig at læreren er åpen for den musikk-kulturelle utvikling som skjer i barne- og ungdomsmiljøer. Dette stiller læreren over for nye utfordringer, men også nye muligheter.

Innenfor den klassiske musikktradisjonen har det for de fleste instrumenters vedkommende utfelt seg et kjernestoff av repertoarstykker, metodeverk og etydesamlinger. Dette stoffet har vist seg effektivt gjennom mange år og har på den måten bevist sine kvaliteter.

Ved siden av denne tradisjonen finner vi i dag nye musikk-kulturelle ytringer som særlig preger deler av barn og unges musikkmiljø.

Elevenes musikkopplevelse bør settes i sentrum på alle nivåer. Selv om de i starten behersker et lite antall musikalske virkemidler, er det likevel viktig at de tidlig får oppleve sitt bidrag som et fullverdig musikalsk uttrykk.

Musikkformidling er en naturlig og viktig del i elevens utvikling. Det er derfor viktig helt fra starten av, å utvikle deres solistiske ferdigheter parallelt med øvelse i samspill. Musikkskolen og læreren må bygge opp elevens selvblide i rollen som utøvere, slik at forventningene kan møtes med nødvendig selvtilit.

Det er viktig å oppmuntre elevene til å spille for andre, i hjemmet og på konserter, og på den måten øve seg i å være solister.

Ved forespilling, bruk av fonogrammer, konsertbesøk kan klangideal, musiskalsk smak og stilsans påvirkes positivt i en tidlig fase. Dette er av stor viktighet for elevens videre utvikling.

Mål

Instrumental-/vokalopplæringen skal ta sikte på:

- å oppøve elevens evne til auditiv oppfatning og forestilling
- å utvikle elevens skapende evner
- å utvikle elevens forståelse for forskjellige notebilder og gjengi disse
- å lære elevene å synge eller spille et instrument, og derved gi dem et godt grunnlag for egen musikkutøvelse og aktiv deltakelse i det lokale musikklivet

- å gi aktuelle elever et godt grunnlag for eventuell senere yrkesrettet musikkutdanning.

Lærestoff og progresjon

Lærestoffet må dekke alle sidene ved undervisningens mål. Elevene må bevisstgjøres et lærestoff som gir dem

- kunnskaper i og om musikk
- ferdigheter i forhold til instrumentets muligheter og i forhold til sammenstillingen av musikkens elementer
- holdninger til musikkutøvelse.

Dette vil gi elevene et godt grunnlag for musikalske handlinger.

Lærestoffet i vokal-/instrumentalundervisningen må ta utgangspunkt i elevenes erfaringer med musikkens elementer. Det er derfor lærerens oppgave å tilrettelegge for varierte læringsaktiviteter slik at lærestoffet kan bevisstgjøres i ulike sammenhenger.

I tillegg må lærestoffet ordnes på en slik måte at det skapes sammenheng i undervisningen.

Bruken av musikkens ulike elementer og sammensettingen av dem, må tilpasses den enkelte elev. Læreren har et spesielt ansvar i dette arbeidet.

Bruk av vokallaktiviteter vil gjøre det lettere for elevene å utvikle en auditiv oppfatning og forestilling i musikken.

På alle nivåer bør elevene arbeide med forholdet mellom kropp og instrument.

Det må legges særlig vekt på:

- kroppsbevissthet
- teknisk trening
- melodiføring
- intonasjon

- gehørtrening
- improvisasjon
- notelesing
- samklanger og klangbehandling
- øveteknikk
- musikkens karakter
- musikkorientering
- framføring / konsertering

Arbeid med improvisasjon og komposisjon vil være med å utvikle elevenes gehør og kreative evner, og derved gi større innsikt og glede i arbeidet med innstudering av musikk. Dette vil også gi læreren verdifull innsikt i elevenes kunnskaper om og ferdigheter i sammensettingen av musikkens elementer.

Det er viktig at det gis opplæring i øveteknikker.

Elevene vil kunne arbeide mye mer effektivt etter hvert som de lærer å øve på en riktig måte.

Variasjon i læringsaktivitetene kan oppnåes ved å velge repertoar fra ulike områder. Elevene bør arbeide med

barnesanger. Dette kan være et særlig godt materiale å arbeide med for unge nybegynnere. Barnesangens teksttrykne og melodi gir eleven verdifulle impulser og støtte i arbeidet med instrumentet,

norsk og utenlandsk folkemusikk som ofte har en form og et rytmisk særpreg som gjør dem velegnet som undervisningsstoff på flere nivåer,

original musikk for å la elevene få kjenskap til den klassiske tradisjonen som er knyttet til de forskjellige instrumentene; det er her viktig at både eldre og nyere stilarter og musikkformer blir representert,

besifret melodistoff, spesielt til genrene pop, rock og jazz. Dette stoffet gir også rikelig anledning til å arbeide med gehørspill og improvisasjon,

transkripsjoner, for å ha større muligheter til å velge i undervisningsstoffet,

elevenes egen produksjon som vil være et godt arbeidsmateriale på alle nivåer.

For de fleste instrumentene finnes det et rimelig antall metodeverk og etydesamlinger. Læreren bør til vanlig velge et metodeverk som arbeidsredskap. Dette metodeverket bør inngå som ett av flere hjelpemidler til å fremme elevens musikalske og instrumentale utvikling.

Et metodeverk bør

- ha en god progresjon i lærestoffet
- inneholde oppgaver for transponering, gehørtrening, improvisasjon og komposisjon.
- inneholde originalrepertoar for instrumentet
- gi et godt grunnlag for metodiske anvisninger for hvordan musikken skal gjengis
- ha tydelig notebilde
- ha godt format og fin lay-out
- ha gode illustrasjoner

Teoriundervisning og musikkorientering må gis enten sammen med eller i nær tilknytning til instrumental- /vokalundervisningen.

Musikkskolens undervisningstilbud bør spesielt dyktiggjøre elevene innenfor instrumentets originalrepertoar.

Spesialisering

Det er vesentlig at læreren tidlig presenterer og arbeider med flere stilarter, slik at eventuelt valg av spesialområde treffes på et bredt grunnlag.

En spesialisering på et tidlig stadium bør bare skje etter nøye vurdering.

Arbeidsmåter

Skolen må hele tiden legge vekt på å gi tilpasset opplæring, dvs. benytte den undervisningsformen som er praktisk mulig og samtidig den beste for elevene.

Når musikkskolen samarbeider med skoleverket og det lokale musikklivet, er det nødvendig med felles planlegging av lærestoff og læringsaktiviteter. Dette vil sikre sammenheng og progresjon i undervisningen.

Elevenes valg

Det er viktig at læreren legger opp til at eleven får gjøre egne valg i sitt arbeid med musikk. Dette kan skje ved at

- eleven får være med på å velge nytt spillestoff og nye konsertstykker,
- eleven får prøve ulike musikalske virkemiddel i musikken,
- eleven får øving i improvisasjon og komposisjon,
- eleven planlegger og gjennomfører konserter sammen med andre elever og lærere.

Skapende aktivitet

Elevene bør oppmuntres til å lage musikk selv. Det er viktig at dette arbeidet starter på et svært enkelt nivå, og at elevene får hjelp av læreren med å notere ned musikken. Gehørspill er svært viktig for elevens personlige forhold til instrumentet sitt. Improvisasjon og komponering setter eleven i stand til bevisst å uttrykke instrumentets muligheter. Arbeid med enkel komponering vil virke motiverende, og elevene vil lettere kunne lære seg teoretiske ferdigheter.

Disse aktivitetene kan også gis som egne emner.

Jazz, pop og rock

Notebildet i jazz, pop og rock er en skissert ramme og har derfor ikke den samme informasjonsverdi som for utøvelsen av vestlig kunstmusikk, eller klassisk musikk. Denne musikken er derfor "utøverens musikk".

Undervisningen i genrene jazz, pop og rock bør foregå i grupper hvor elevene kan spille "på" hverandre og lære seg kodefortrolighet innen den sosiale og kommunikative enhet som en slik samspillgruppe representerer.

Disse elevene bør selvsagt også få opplæring på sine instrumenter på lik linje med andre elever ved musikkskolen.

Organisering av undervisningen

Gruppeundervisning er velegnet for de fleste instrumentene når elevgrunnlaget gjør dette mulig.

Med gruppeundervisning menes en undervisningsform der to eller flere elever får utvikle sine individuelle evner i samarbeid med hverandre og med læreren om felles oppgaver og mål.

Gruppeundervisning passer både for nybegynnere og videregående elever dersom de fungerer tilfredsstillende i en pedagogisk sammenheng.

Ved sammenstilling av grupper må det tas hensyn til elevene, og skolens leddelse må påse at også grupper av viderekommne elever får nok undervisningstid.

Enkelthundervisning gis vanligvis når gruppeundervisning er mindre egnet. Elever med enkelthundervisning bør i tillegg gis mulighet til å delta i samspill.

Det kan også med fordel veksles mellom gruppeundervisning og enkelthundervisning. Skolene bør avsette en egen timeressurs som tilføres elever med spesielle behov.

Samspill er en naturlig del av musikkskolens tilbud. Dette tilfører elevene spesielle musikalske kvaliteter og bidrar til sosial kontakt. Det er viktig at det blir sammenheng mellom elevenes individuelle undervisning og

fellesaktivitetene; og at samspilltilbud gis på tvers av instrumentgruppene. Jfr. kapittel 9.

Seminar som supplement til den vanlige undervisningen gir elevene mulighet til å fordype seg ytterligere i faget, og kan forsterke opplevelsen av tilhørighet og identitet.

Spesielle hjelpemidler

Spesielle hjelpemidler i undervisningen kan være:

- plater og kassetter med aktuell musikk,
- kassetter med innspilt undervisningsstoff eller øvelser,
- opptak av egen musikkutøvelse,
- video og film.

Emner i instrumental- /vokalopplæringen

Hørelære

Elevenes auditive oppfatning og forestilling er en viktig del av deres musikkopplæring. Helt fra starten av bør det legges vekt på å gi elevene tillit til sitt eget øre og trygghet på egne musikalske forestillinger. En auditiv forestilling om toner er en forutsetning for å kunne forstå hensikten med notesymboler.

Undervisningen må omfatte mange ulike uttrykksmåter for barnets inntrykk og begrepsforståelse. Elevene må få arbeide både med klanglige, kroppslige, verbale og grafiske uttrykk.

I begynneropplæringen er det viktig å bygge på de auditive forestillingene elevene allerede har. Når disse forestillingene skal overføres til et instrument vil det være naturlig å begynne med kjente barnesanger.

Innlæring av notesymboler og noteslesing må skje på bakgrunn av at elevene har en auditiv oppfatning av og en forestilling om tonene. Vokal aktivitet er derfor en naturlig del av instrumentalopplæringen.

Musikkteori

Hensikten med teoriundervisningen er å gi elevene større forståelse av musikkens egenart.

Innlæring av musikkteoretisk kunnskap må knyttes nært sammen med de erfaringene elevene til enhver tid får gjennom musikalske aktiviteter. Lærestoffet må derfor velges ut og tilpasses elevenes alder, nivå og repertoar.

Arbeidet med de sentrale områdene: notelære, gehørstrening og musikkorientering bør knyttes til ulike musikktyper, slik at elevene får et bredest mulig grunnlag i musikkteori.

Deler av lærestoffet vil være mer relevant i noen musikktyper enn andre, f.eks. innen jazz, pop og rock hvor det særlig bør legges vekt på akkordlære, akkordprogresjoner og kjennskap til tekniske prinsipper for bruk av el. instrumenter.

Uansett genre og instrument bør en alltid arbeide med elementær musikkorientering.

Vokalaktiviteter

Sangstemmen kan øves og utvikles allerede fra tidlig skolealder. Gjennom en bevisst veiledning, både i grupper og individuelt kan elevene utvikle klangen over et stadig større register. Gjennom praktiske øvelser trenes ferdighet i tonetreff, evne til å mestre vanskelige intervaller og til å forme fraser. Lærestoffet bør tilpasses den enkelte elev eller elevgruppe.

Læreren bør særlig legge vekt på at elevene får utvikle hodeklangen. Etter hvert som elevene lærer å oppdage den lyse delen av stemmen, vil de lett kunne synge i to-strøken oktav.

Ved å benytte hodeklangen også nedover i en-strøken oktav vil brystklang- en kunne endre karakter, og stemmen vil på en smidig måte kunne bevege seg fra mørke til lyse toner, og omvendt.

Gjennom samsang i grupper/kor vil elevene oppleve det positive i det å musisere sammen med andre. Dette kan få stor betydning for videre musikalsk utvikling.

Når guttene kommer i stemmeskiftet må de få en ekstra god oppfølging og veiledning i hvordan de kan synge seg gjennom overgangsfasen fra gutte- til mannsstemme. Det er svært viktig at de får arbeide med ulikt undervisningsstoff etter hvor langt de er kommet i stemmeskiftet.

Blåseinstrumenter

Denne instrumentgruppen omfatter alle fløyte- og rørblasinstrumenter, samt messinginstrumenter. Aktuelle instrumenter i musikkskolen kan være:

- blokkfløyte, tverrfløyte, obo, fagott, klarinett og saxofon,
- kornett, trompet, althorn, waldhorn, trombone, baryton og tuba.

Hvert av treblåseinstrumentene har sin særegenhet, og de er svært forskjellige både når det gjelder form, klang og spilleteknikk.

Selv om messinginstrumentene har mange fellestrekk, bør en være klar over de forskjellene som finnes, og ta hensyn til disse ved valg av instrument.

Følgende arbeidsområder er viktige for et godt resultat:

- holdning
- puste-/blåseteknikk
- munnstilling og embouchure
- tungeteknikk og artikulasjon
- motorikk

Alle disse områdene går inn som nødvendige deler av en helhet. De ulike muskelgruppene som er i aksjon må trenes til å samarbeide for å oppnå et godt resultat.

For blåserne er kontrollen av luftstrømmen avgjørende for spilleteknikk og klang.

Pusteteknikken i en spillesituasjon er så forskjellig fra det naturlige åndedrettet at man må legge stor vekt på en bevisstgjøring av hvordan pustemuskulaturen fungerer.

Opplæring på instrumenter med et grep for hver tone kan lett føre til at elevene tror at riktig grep automatisk gir riktig tone. Det er derfor svært viktig å bevisstgjøre eleven når det gjelder intonasjon.

Kombinasjonen av riktig pusteteknikk og munnstilling sammen med aktiv lytting må øves så tidlig som mulig.

Læringen bør med jevne mellomrom prøve elevens instrument for å unngå at dårlig utstyr er til hinder for den musikalske utviklingen. Spesielt treblåseinstrumentene er teknisk sett kompliserte, og det skal ofte lite til for at de ikke fungerer som de skal.

Elever som spiller rørblasinstrumenter bør tidlig få opplæring i de enkleste former for rørbehandling, slik at de selv kan tilpasse rørene sine.

For messinginstrumentene vil et godt "all round" munnstykke, ikke laget med tanke på noen form for spesialisering, være å foretrekke.

Strykeinstrumenter

Strykeinstrumentgruppen omfatter fiolin, bratsj, cello og kontrabass. Instrumentene lages i ulike størrelser og kan passe til barn i ulik alder. Dette gjør at elevene kan starte på det minste strykeinstrumentet, fiolin, tidligere enn på de fleste andre instrumenter.

Både instrument og bue må være av god kvalitet for at elevene skal oppnå et godt resultat.

Strykeinstrumentene egner seg svært godt til musikkopplæring av barn i førskolealder. Med tilpassede instrumenter og undervisningsmetoder kan en starte med barn helt ned til 4 - 5 års alderen. Den undervisningsformen som

da benyttes er avhengig av at en av de foresatte er sammen med barna på timen.

Strykeinstrumentene har et bredt bruksområde, i symfoni- eller kammerdansorkester, i samspillgrupper for framføring av ulike musikkgenrer eller som soloinstrument.

Det er viktig at undervisningen gjenspeiler det musikk-kulturelle nærmiljøet skolen er en del av.

I enkelte distrikter kan opplæring på hardingfele stå sentralt. Strykeropplæringen vil også være en naturlig del av samspillaktiviteter i symfoni- og skoleorkestersammenheng.

Slagverk

I musikskolens undervisningstilbud er det naturlig å dele slagverket inn i 4 hovedkategorier:

- Generelt slagverk som inneholder "alle" slagverk-instrumentene, men har skarptromme som hovedinstrument.
- Melodisk slagverk med instrumenter som xylofon, vibrafon, marimba og lyre/klokkespill.
- Pauker.
- Trommesett.

En slagverker vil i orkester-/korpsammenheng måtte beherske flere instrumenter, derfor er det viktig at undervisningen legges opp slik at elevene får kjennskap til bruken av så mange instrument som mulig.

Det er selvsagt også nødvendig for slagverkelevne å få delta i ensemblespill og kammermusikk så tidlig som mulig.

Et godt utbygd slagverkinstrumentarium bør inneholde:

en eller flere skarptrommer på stativ, stortromme på stativ, cymbaler på stativ, 2 pauker med paukestol, xylofon, klokkespill med stativ, marimba, vibrafon, komplett trommesett, bongos på stativ, timbales på stativ, et godt utvalg av små effektinstrumenter (triangel, treblokk, tempelklokker på stativ, tamburin, kastagnett, maraccas, claves og cowbells) og div. instrumenter for spesielle musikkgenrer. For instrumenter som står på stativ, er det nødvendig at stativene kan høyderuleres og tilpasses elevene.

Musikkskolen kan gjerne samarbeide med lokale korps eller orkester om innkjøp av instrumenter.

Slagverket bør ha et eget rom som er akustisk tilrettelagt og hvor instrumentene kan stå oppstilt. Elevene bør få tilgang til å øve på instrumentene når det ikke er undervisning. Skolen bør disponere en del øve-trommer og øve-xylofoner som elevene kan låne med hjem.

Akkordinstrumenter

Med akkordinstrumenter menes her piano, pipeorgel, akkordeon/trekkspill og gitar.

El-instrumenter er oppført under et eget kapittel.

Instrumentene under denne gruppen er svært ulike hverandre, men felles for dem alle er at de kan brukes akkompagnerende og til framføring av flerstemmig sololitteratur. Undervisningen bør derfor legges opp slik at den ivaretar begge disse funksjonene.

Elever som får undervisning på akkordinstrumenter bør få nødvendig trening i hørelære. Dette kan gjøres gjennom aktiviteter som gehørspill, gehørsang/prima vista-sang, arrangering og transponering.

Elevene bør få trening i akkordlære, improvisasjon og komposisjon. På begynnernivået kan dette gjøres med utgangspunkt i et begrenset tonemateriale.

El - instrumenter

De såkalte el-instrumentene kan deles inn i to hovedkategorier:

Elektromekaniske instrumenter, hvor tonen frembringes mekanisk og blir fanget opp av en mikrofon som så sender signalet via en forsterker ut gjennom høyttalere. El-gitar, el-bass, Fender-piano og visse eldre Hammond-orgler er eksempler på slike instrumenter.

Elektroniske instrumenter, som produserer lyd gjennom elektriske svingningskrefter - elektronisk lyd - som så forsterkes og sendes ut til høyttalere. Eksempel: Synthesizer og moderne el-orgler.

Begrepet synthesizer ble for første gang brukt i 1955, i forbindelse med utviklingen av den såkalte RCA Synthesizer, men det er først fra begynnelsen av 1980-tallet at utviklingen av disse instrumentene virkelig har skutt fart. Det som kjennetegner utviklingen i dag er innføringen av digitalteknikkens muligheter. Det gjelder både det å lage og editere elektronisk lyd, formidling og overføring av digital informasjon (MIDI-systemet), og til å omforme akustisk og analog lyd til digitale signaler, (sampling). Sampleren er et nytt el-instrument, men det må ikke forveksles med synthesizer. Synthesizeren lager lyden elektronisk mens sampleren bruker en "ferdig" lyd som råmateriale. På grunn av digitalteknikken er også computere stadig mer anvendt som et effektivt redskap til å kontrollere, bearbeide og lagre elektronisk lyd.

Innføring av laserteknikk og fiberoptikk vil føre til flere fantastiske muligheter i den videre utviklingen av el-instrumentene.

Jazz, pop og rock

De tre stilkategoriene jazz, pop og rock tilhører samme kulturhistoriske kilde: den afro/latin-amerikanske musikken.

Hovedtrekkene i all afro/latin-amerikansk musikk, både teknisk og teoretisk er de samme. I undervisning av denne musikken på et grunnleggende plan er det derfor viktig å formidle dette. Det gjør det enklere senere å tillegge musikken de fine stilmessige nyansene som kjennetegner henholdsvis jazz,

pop eller rock. Disse kjennetegnene er dessuten sterkt preget av tidsmessige holdninger.

Samtidens kjennetegn på de ulike stiltyper bør settes i forbindelse med grunntrekkene i den musikalske tradisjonen de representerer. Det betyr at kunnskaper om dagens stilnyanser, om det så gjelder en spesiell intonasjonsmåte på saksofon, en populær "voicing" av en D7-akkord eller en vokal fraseringsdetalj, må bygge på innsikt i et idiomatisk uttrykk; en språklig og gestisk musikalsk arv, som alltid har vært det unike ved afro/latin-amerikansk musikk.

Fra begynnelsen av 1970-tallet er denne musikken blitt en alminnelig akademisk disiplin, også ved de høyere musikkutdanningsinstitusjonene.

Folkemusikk

Norsk folkemusikk omfatter mange ulike typer sang og musikk. Denne sangen og musikken er av forskjellig alder og har ulike framføringstradisjoner.

Det er vanskelig å sette noen konkret grense for hva som er folkemusikk, men musikken og dansen har sitt utspring i ulike bygdemiljø.

Helt opp til vår tid har folkemusikken blitt overlevert "muntlig" fra person til person. I den siste tiden brukes også noter og lydbånd til videreføring av folkemusikken.

Den vokale tradisjonen, sammen med instrumentene lur, bukkehorn, seljefløyte o.l. er de eldste formene i norsk folkemusikk.

Senere har strengeinstrumentene langeleik, fele og hardingfele kommet til. Langeleiken står særlig sterkt i Valdres.

Fela blir mest brukt i Gudbrandsdalen, Østerdalen, Trøndelag, deler av Nord-Norge og på Nord-Vestlandet.

Hardingfela er mest utbredt på Sør-Vestlandet, Sørlandet, Telemark, Numedalen, Hallingdal, Setesdal og Valdres.

Folkemusikkens funksjon har endret seg sammen med endringene for øvrig på bygdene. Tidligere var musikken en del av både hverdag og fest, folk kjente sin tradisjonelle musikk. Senere har musikklivet på bygdene tatt opp andre musikkformer.

Folkemusikken har i den seinere tid fått en oppblomstring, og den står sterkt i folks bevissthet.

Musikkskolen bør føle et ansvar for å gjøre elevene kjent med folkemusikktradisjonene som finnes i lokalmiljøet.

På steder der det er praktisk gjennomførbart bør musikkskolen, gjerne i samarbeid med det lokale folkemusikkmiljøet, gi tilbud om opplæring på ulike folkemusikkinstrumenter.

KAPITTEL 9

SAMSPILL OG KAMMERMUSIKK

For å nå målsettingen med musikkskolens samspillvirksomhet, er det nødvendig med et godt lærersamarbeid og en koordinert planlegging av lærestoff, progresjon og arbeidsmåter. Flest mulig av musikkskolens elever bør få være med i en eller annen form for samspill.

Mål

Undervisningen i samspill skal ta sikte på

- å stimulere elevenes motivasjon og musikalske utvikling
- å gi elevene bedre repertoarkunnskap
- å gi elevene erfaring med ulike samspillformer
- å utvikle elevenes ansvarsfølelse og evne til samarbeid
- å være en miljøskapende faktor i musikkskolen og lokalmiljøet
- å forberede elevene til aktiv deltakelse i musikklivet.

Lærestoff

Lærestoffet i samspillundervisningen bør omfatte:

- Nivåtilpasset repertoar med stor bredde som kan fange enkeltelevens interesse og engasjement.
- Kunnskaper om ulike samspill- og ensembleformer, instrumentenes funksjoner i samspillgruppene, repertoar, dirigering og gode arbeidsvaner.

- Læringsaktiviteter som fremmer elevenes konsentrasjons- og lytteevner, instrumentale / vokale ferdigheter, evne til å samarbeide og ta ansvar, følelse av fellesskap.

For at alle elevene ved musikkskolen skal kunne delta i samspillaktiviteter, er det viktig at lærestoffet planlegges ut fra de instrumentene som finnes ved den enkelte musikkskole, og gjerne på kryss av instrument- og vokalgrupper.

I planleggingsarbeidet for samspillvirksomheten inngår også

- samarbeid med det lokale musikklivet og skoleverket
- tverrfaglig samarbeid med andre kunstarter, f.eks. dans, drama og billedkunst.

For tradisjonelle samspillbesetninger finnes mye originalmusikk, med hovedvekt på "klassisk musikk". For å dekke behovet for et bredt og nivåtilpasset repertoar for ulike instrumentsammensetninger, er det derfor en viktig oppgave å få lærestoffet arrangert og tilrettelagt.

Deler av lærestoffet i instrumental-/vokalopplæringen kan være felles med lærestoffet i samspillet.

Progresjon

Elevenes instrumentale/vokale ferdigheter og erfaring må være utgangspunktet for planlegging av en egnet progresjon i samspillundervisningen.

Grunnlaget for samspill bør legges i instrumental- / vokalundervisningstimen. Unisont samspill og ostinatspill er første ledd i denne utviklingen. Her kan det være hensiktsmessig med samspill innen samme instrumentgruppe slik at elementære spilletekniske momenter kan følges opp.

Elevene bør så tidlig som mulig få anledning til samspill på tvers av instrumentgruppene. Stemmene kan ha ulik vanskelighetsgrad, noe som gir mulighet for differensiering. Sammensetting av grupper der både lærer og elev deltar gir et godt utgangspunkt for forberedelse og oppfølging i de ordinære undervisningstimen. Kontinuerlig innøving og framføring kan gjennomføres på alle nivåer.

Når musikkskolen samarbeider med skoleverket eller det lokale musikklivet, er det nødvendig med felles planlegging av lærestoff og læringsaktiviteter. Dette vil sikre sammenheng og progresjon i undervisningen.

For elevenes musikalske utvikling er det viktig at de gradvis kan gå over til mer krevende former for samspill. Har de kapasitet til å spille i et mer avansert ensemble, bør de få anledning til det. Slike ensemble kan være

- kammerensemble som spiller originalkomponert kammermusikk
- pop, rock- eller jazzgrupper som spiller improvisert musikk.

Arbeidsmåter

Undervisningen i samspill må legges opp slik at elevene ser sammenhengene mellom denne og instrumental- / vokalundervisningen.

Samspilltimene skal gi elevene anledning til å praktisere sine instrumentale/vokale ferdigheter i en trygg atmosfære. Musikkopplevelser, erfaring, sosial kontakt er viktig for elevenes motivasjon og musikalske utvikling.

Egenøving er viktig for gruppens felles arbeidsresultat og kan utvikle elevenes evne til å ta ansvar i en samarbeids situasjon. Prima-vista trening bør være en naturlig del av egenøvingen.

Seminar kan være en god arbeidsform der en kan arbeide mer konsentrert med ulike emner, f. eks. ensembleledelse, orkesterkunnskap eller forberedelser til konserter.

Konserter er en naturlig del i samspillundervisningen, og er miljøskapende for musikkskolen og lokalmiljøet. Sosiale tiltak ved konserter kan være en samarbeidsoppgave for foreldre, elever og lærere.

Samarbeid med skoleverket og det lokale musikklivet, og samarbeid mellom musikkskoler i regionen, gir større muligheter for å sette sammen instrumentgrupper. Tverrfaglig kulturarbeid åpner for nye innfallsvinkler, og gir inspirerende samarbeidsoppgaver for musikkskolen.

Musikkskolen må til enhver tid vurdere hvilke samspillgrupper som skal prioriteres som faste ensemble og som midlertidige ensemble.

Eksempler på ulike samspillgrupper:

Mindre grupper:

- Grupper med like instrumenter.
- Grupper med instrumenter innen samme instrumentgruppe, f.eks. strykekvartett, blokkfløyteensemble mv.
- Grupper med et eller flere melodiinstrumenter og akkordinstrument.
- Vokalgrupper
- Blandede grupper instrumental/vokalt.

Store grupper:

- Strykeorkester, korps, kor, skoleorkester, symfoniorkester, kammerorkester og storband.

Spesielle grupper:

- Pop-, rock-, og jazzgrupper, folkemusikkgrupper, vokalgrupper med spesielt repertoar - f.eks. viser og kordans.

Jazz, pop og rock.

En overordnet målsetting er utviklingen av den enkeltes evne til å respektere og la seg selv inspirere av andres spontane kreative impulser, samtidig som elevene utvikler sine egne evner til kreativ musisering. Gruppearbeid i denne sammenheng har et mer umiddelbart og intuitivt preg enn det premediterte samspill av klassisk musikk, uten at det ene er noe mindre verdifullt enn det andre. Klok og riktig veiledning innen den ene kulturelle grenen vil utvilsomt berike den andre.

KAPITTEL 10

HØRELÆRE OG MUSIKKTEORI SOM EGET FAG

For elever som ønsker det og for elever som vil søke opptak til høyere musikkutdanning, bør musikkskolen gi særskilt undervisning i hørelære og musikkteori.

Denne undervisningen kan gjerne organiseres ved hver skole, eller som et samarbeid mellom naboskoler.

Mål

Undervisningen i hørelære og musikkteori som eget fag skal ta sikte på

- å utvikle elevene til å bli fortrolige med musikkens symboler, terminologi og elementer
- å utvikle elevenes musikalske lese- og skriveferdigheter
- å oppøve elevenes evne til selvstendig lytting
- å utvikle elevenes evne til å få auditive forestillinger ut fra et notebilde.

Lærestoff

Lærestoffet i faget kan være:

Notelære:

Noteverdier og notenavn, tonearter, intervaller, taktarter og nøkler.

Dette er nødvendig kunnskapsstoff uansett hvilke typer musikk en synger/spiller. For å kunne reproducere notert musikk må en kjenne symbolene,

men også i gehørstradert musikk (f.eks. jazz og folkemusikk) bør en ha god kjennskap til notelære.

En del av lærestoffet må legges til rette for gehørstrening.

Musikkuttrykk:

F.eks. uttrykk som angir tempo eller dynamikk eller endringer av disse.

Akkordlære:

F. eks. treklanger, firklinger, forstørrede og forminskede akkorder, 9-,11- og 13-akkorder og altererte akkorder samt akkordforbindelser og funksjoner.

Dette området er viktig som utgangspunkt for egen arrangering/komponering, og for forståelsen av klangeres særpreg i samspill.

Akkordlæren kan med fordel kobles sammen med gjennomgåelsen av kvintsirkelen.

Instrumentlære:

Om de vanligste instrumentene i symfoniorkester, blåseorkester (janitsjar og brass) og ulike instrumenter i danseorkestre og pop-/rock grupper.

Litt om instrumentenes oppbygning, omfang og klangkarakter.

Formlære:

De vanligste musikkformene i forskjellige musikkgenrer, som klassisk-, jazz-, vise- og dansemusikk.

Musikkorientering:

skal gi kunnskap om musikk i egen og andres kultur (gjelder også delkulturer i vårt eget land), og om musikkens bruk og funksjon i ulike sammenhenger.

Det finnes en rekke lærebøker i musikkteori og musikkorientering. Læreren må vurdere hvorvidt det skal brukes en spesiell lærebok eller flere som kan utfylle hverandre. Videre finnes det oversiktsplansjer av ulike slag. Det finnes også endel programmer for gehørstrening på kassett, og flere EDB-læreprogrammer i musikkteori. EDB-programmene er imidlertid av svært varierende kvalitet, og må derfor vurderes nøye før bruk.

En kan med fordel benytte seg av grunnskolens metodeverk, der en del musikkteori er satt inn i en praktisk sammenheng. Ved å bruke slike metodeverk kan en dessuten lettere undervise i samarbeid med grunnskolen. Flere av musikkorganisasjonene har utgitt lærebøker i musikkteori som kan brukes i samarbeid med det lokale musikklivet.

Progresjon

En må ta utgangspunkt i elevenes alder og nivå. Teorien må, så langt det er mulig, settes i sammenheng med elevenes egen utøving og lytting.

Læreren må vurdere hvorvidt teorien eller det utøvende skal komme først, i de fleste tilfeller vil det være snakk om et både/og.

Musikkorientering og formålære kan gå parallelt. Musikalske faguttrykk bør først tas opp når eleven har hatt endel spill- eller sangpraksis som uttrykkene kan knyttes til.

Arbeidsmåter

Arbeidet med musikkteori kan foregå på ulike måter og i ulike sammenhenger. Det viktigste er at elevene hele tiden føler at de forstår betydningen av

sammenhengen mellom lærestoff og egen musisering eller lytting. En stor del av lærestoffet egner seg godt for hjemmearbeid.

Det anbefales et nært samarbeid med grunnskolen og det lokale musikklivet.

Innen de enkelte områdene kan det arbeides på ulike måter, f.eks.:

Notelære:

Prima vista-sang/-spill, diktat, arbeid med program for gehørstrening på kassett, EDB-læreprogrammer, lesestoff. Arbeidet kan foregå som gruppe- eller enkeltundervisning.

Musikkuttrykk:

Lærestoffet bør knyttes til elevenes egen musikkaktivitet.

Arbeidet kan foregå i store grupper eller som seminarer i forbindelse med samspill.

Akkordlære:

Her bør læreren og/eller eleven spille et akkordinstrument for å gjøre stoffet praktisk relevant. Arbeidet kan foregå i mindre grupper eller som enkeltundervisning. Dersom undervisningen må foregå i større grupper, bør læreren bruke læremidler som er tilpasset dette, f.eks. overhead-projektor.

Når det gjelder emnet harmonilære, må en sikre at elevene alltid får lytte til eksempler og oppgaveløsninger. Her bør alltid undervisningen foregå i mindre grupper.

Instrumentlære:

Arbeidet egner seg godt som gruppeundervisning eller i forbindelse med samspillseminarer. Elevene bør få anledning til å besøke, se og lytte til ulike ensembletyper.

Musikkorientering og formålære:

Her må det legges stor vekt på lytting til musikk fra ulike genre. I tillegg bør elevenes egen musisering brukes som eksempel. I den forbindelse egner emnet seg godt som et forum der elevene spiller sammen eller for hverandre, og der en tar opp særtrekk ved de spilte musikktyper/-former og komponister.

Det bør også kunne gis lesestoff som hjemmearbeid. Med dette emnet kan det gjerne arbeides i større grupper, både i lytte-, spille- og forelesningssammenheng.

De samme arbeidsmåtene bør også kunne brukes i emnet europeisk musikkhistorie, men her er det naturlig å legge noe mer vekt på teoretisk faktakunnskap.

Spesielle hjelpemidler

Spesielle hjelpemidler i teoriundervisningen kan være:

- lærebøker av ulike slag
- piano
- plater og kassetter med musikkseksempler
- kassetter med hørelæreprogrammer
- EDB-programmer for musikkteori
- plansjer o.l.
- andre audio-visuelle hjelpemidler